

Oroitzapenezko ekintzak eta
biktimen aitortza sustatzen
laguntzeko udalei eskaintzen
zaien agiri informatiboa

Euskal kasuan izandako
**bizitzeko eskubidearen
aurkako urraketen
argazkiak, herriz herri**

Basauri, 1960-2010

(Bigarren edizioa)

2016ko azaroa

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizkidetzarako
Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

PRESIDENCIA
Secretaría General para la Paz
y la Convivencia
Dirección de Víctimas y Derechos Humanos

Oroitzapenezko ekintzak eta
biktimen aitortza sustatzen
laguntzeko udalei eskaintzen
zaien agiri informatiboa

Euskal kasuan izandako
bizitzeko eskubidearen
aurkako urraketen argazkiak,
herriz herri

Basauri, 1960-2010

Bigarren edizioa

2016ko azaroa

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako
Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

PRESIDENCIA
Secretaría General para la Paz
y la Convivencia
Dirección de Víctimas y Derechos Humanos

Aurkibidea

Aurkezpena. 6

I. Bizitzeko eskubidearen **urraketak**.

1. ETA eta ETAm-k bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak. 9
  2. Segurtasun-indarrek bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak. 23
-

II. Behar beste argitu ez diren **kasuak**. 25

Erabilitako iturri eta zerrendak. 29

Aurkezpena

2015eko irailaren 4an, Eusko Jaurlaritzako Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak jendaurrean aurkeztu zituen “Euskal kasuan izandako bizitzeko eskubidearen aurkako urraketen argazkiak, herriz herri (1960-2010)” izeneko dokumentuak. Guztira, 130 liburuxka dira, beste horrenbeste udalerriri buruzkoak. Ekitaldia egin zen Gogora – Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren egoitzan, Iñigo Urkullu buru zela, eta, han, liburuxka hauek banatu zitzaizkien alkateei.

Erretratu bakoitzak 1960 eta 2010 bitartean herri bakoitzean gertatu diren indarkeriazko heriotzen inguruan dagoen informazioa ematen du; betiere euskal kasuarekin lotuta dauden edo egon daitezkeen heriotzei buruzkoa. Helburua da memoriari buruzko udal-politika sustatzeko informazioa ematea, eta biktimengana eta haien senitartekoengana hurbiltzea. Egia esan, berehalakoan nabaritu zen dokumentu horiek udalen esku utzi izanaren eragina. Izan ere, 2014arekin alderatuta, laukoiztu egin zen 2015eko azaroaren 10ean Memoriaren Eguna ospatu zuten udalen kopurua.

Lehen edizio haren aurkezpenean argi adierazi zenez, bildutako kasuetatik gehienetan, dagoen informazioa bat dator eta nahikoa da. Dena den, kasu batzuei buruz, batez ere hirurogeiko hamarkadan, hirurogeita hamarreko hamarkadan eta laurogeiko hamarkada oso hasita zegoen arte izandakoetan, ez dago nahikoa informaziorik edo bertsio kontraesankorrek eta datu nahasgarriak agertzen dira; horrenbestez, oraindik ezin da azken ondorioa atera. Alde horretatik, beraz, azpimarratu zen lan hori ezin zela behin betiko amaitutzat eman, eta zabalik zegoela osatuz joateko.

Aurkezpena egin zenetik, ekarpen eta kontsulta ugari egin dituzte eraginpekoek, udalek zein herritarrek. Eta ohar horiei esker, asko hobetu da hasierako dokumentua. Hala, hartutako konpromisoa garaiz bete ahal izan da, eta prest da bigarren edizioa: 2016ko azarotik, udalen esku da, eta herritarrek ere eskura dezakete Gogoraren eta Bakegintza eta Bizikidetzako Idazkaritza Nagusiaren weguneetan.

Data horretatik aurrera eta bi webgune horietan, beste informazio-gune bat ireki da, “Aitortutako biktimak” izenburupean: informazio zehatza ematen du lege-arau baten babesean errekonozitu diren biktimei buruz. Terrorismoaren biktimei dagokienez, 1960tik aitortutako kasuak biltzen ditu, biktimei erreparazioa egiteko onartu diren legeak oinarritzat hartuta: 29/2011 Legea, 32/1999 Legea (Estatuko araudia) eta 4/2008 Legea (araudi autonomikoa). Funtzionario publikoek bizitzeko eskubidea urratu dieten biktimei dagokienez, 107/2012 Dekretuak aitortutako kasuak jaso dira, 1960tik 1978ra bitartekoak.

Aitortutako biktima horiez gain, badira aitortzeke dauden biktimak ere. Horietako asko datozen urteotan uztailaren 28ko 12/2016 Legea garatu zain daude: Eusko Legebiltzarrean onartu berri da, Euskal Autonomia Erkidegoan giza eskubideen urraketak jasan dituzten biktimei errekonozimendua eta erreparazioa emateko. Beste kasu batzuk, berriz, ez daude argi ikerketarik egin ez zelako, bertsio kontrajarriak daudelako, urraketak nork edo zergatik egin zituen argi ez dagoelako edo ebazpen judizialaren zain daudelako.

Puntu honetan, beraz, bi datu-baseak elkarren osagarri dira. “Aitortutako biktimak” izeneko gunean, lege baten babesean aitortpena jaso duten biktimei buruzko informazioa biltzen da. *Udal-erretratuak* ez dira biktimei errekonozimendu ofiziala emateko agiri ofizialak, informazioa ematekoak baino. Zerrenda horretan, aitortutako biktimei buruzko informazioa ematen da, batetik, eta prozedura judizial bidez edo lege batek babestutako administrazio-egintza baten bidez aitortpena jaso zain dauden biktimena ere bai, bestetik.

60/147 Ebazpena da nazioarteko zuzenbideak biktimei zuzendutako politikak egiteko duen bitartekorik garrantzitsuen; Nazio Batuen Batzar Nagusiek onartu zuten, 2005ean. Ebazpen horren 9. artikuluan berariaz jasota dago pertsona bat biktimatzat hartuko dela, alde batera utzita kasua judizialki erabat argitu den ala ez. Horrela izan ez balitz, terrorismoaren edo bestelako indarkerien biktimak ezin izango lirateke biktimatzat hartu, baldin eta kasu horiek epaitu edo argitu gabe baleude, eta, ildo horretatik, ezin izango litzateke erreparaziorik egin errekonozimendu-lege batek babestutako administrazio-egintza baten bidez.

Ez dira sartu *Udal Erretratu* hauetan nazioarteko zuzenbidearen estandar horien arabera bizitzeko eskubidearen urraketatzat hartu ezin daitezkeen kasuak, gertatutako unean zegoen indarkeria testuinguruarekin lotura zuzena izanik ere. Hor sartzen dira suizidioak, istripuak, indarkeriazko ekintza batean gertatutako heriotzak, polizia-kidegoen artean egindako ustekabeko tiroak...

Oinarri horien gainean, *Udal Erretratuak* egiteko, biktimei buruz argitaratuta dauden zerrenda guztiak aztertu dira: Barne Ministerioak, Nafarroako Gobernuak, Eusko Jaurlaritzak, biktimen elkarteek, komunikabideek zein egile partikularrek egindakoak. Udalerrri bakoitzeko liburuxkan sartu dira hala bere lur-eremuan izan diren biktimak, nola, ekintza bera beste nonbait gertatuta ere, herri horretakoak diren edo bertan bizi diren biktimak.

Bi ataletan egituratu da edukia: lehenengoan, bizitzeko eskubidearen urraketa nahikoa frogatutaz dagoen kasuak jasotzen dira, egileen eta hurrenkera kronologikoaren arabera antolatuta. Bigarrean, berriz, nahikoa argitu ez direla-eta kalifikazio hori behin betiko baietsizat ezin eduki dezaketen kasuak biltzen dira.

EAEko udalek adierazitako behar batetik sortu zen lan hau; izan ere, memoria-ekitaldiak sustatzeko orduan, ez zuten nahikoa informazio udalerrian izandako biktimei buruz. Dokumentu honek tresna erabilgarria izan nahi du udal-arduradunek memoriari buruzko proiektuak egiteko orduan herriko informazio guztia eskura izan dezaten.

Azken batean, iraganean nozitutako terrorismoaren eta indarkeriaren aurrean memoria kritikoa bultzatzeko betebeharrak instituzionalari erantzutea da kontua. Biktimen oroimena bizirik iraunarazteko memoria, eta orainaldian eta etorkizunean giza eskubideekiko behin betiko konpromisoa helarazten duena, bereziki, bizitzeko eskubidearen eta pertsonen duintasunaren errespetuarekiko konpromisoa.

Garrantzitsua da argi izatea memoriaren politika publiko baten helburua ez dela *omenaldiak* egitea. Bi helburu nagusi ditu, eta zentzu sozial eta politiko sakonagoa dute helburu horiek: biktimei dagokienez, gertatutakoa gogoraraztea, jasan zuten bidegabekeria aitortzea, eta haienganako elkartasuna adieraztea beste behin ere, eta, gizarteari dagokionez, berriz, gogoeta kritikoa sustatzea iraganean gertatutakotik berriz ere gertatu behar ez duenaz hausnartzeko, edo, aitzitik, gertatutako horretatik azpimarratu behar denaz hausnartzeko.

Liburuxka hauetako bakoitza berriz ere gertatu behar ez duenaren eta ahaztu behar ez denaren erretratu da. Dokumentuaren izenburuan *erretratua* hitza jasotzen da, erretratuak gizakiaren irudia erakusten duelako; aurpegia, begiak eta espresioa dituelako. Erretratuak pertsona jakin bat irudikatzen du; izen, abizen, familia, lagun, istorio, amets eta proiektuak dituen pertsona jakin bat. Biktimen sufrimendu bidegabekia hezur-mamitzen duten aurpegiaren erretratua duzu dokumentu hau.

I. Bizitzeko eskubidearen **urraketak**

---

1. **ETA** eta **ETAm**-k bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak

---

1

Luis Carlos Albo Llamosas

Data: 1976/06/09.

Adina: 55 urte.

Non jaioa: Arnuero (Santander).

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Lau alaba eta bi seme.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Abokatua Basaurin, Formación del Espíritu Nacional (FEN) gaiaren eskolak ematen zituen Basauriko Institutuan. Movimiento Nacionaleko tokiko burua.

Egiletza: ETAm.

Lekua: Basaurin, erdi-mailako irakaskuntzako instituturako bidean.

Prozedura: Su-arma bidezko atentatua, gertutik.

Datu gehiago: Falangistek bizkarrean eraman zuten hilkutxa Movimientoko tokiko burutzatik Arizko auzoko Edurretako Andra Mari elizara zeuden zazpiehun metroetan zehar.

2

Andrés Guerra Pereda

Data: 1978/03/17.

Adina: 29 urte.

Non jaioa: Arijá (Burgos)

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Ezkondua, seme-alabarik gabe.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Doitzailea, Ibermo enpresako enplegatua, Lemoizko zentral nuklearrean (Bizkaia), eraikuntzan.

Egiletza: ETAm.

Lekua: Zentral nuklearrari eusteko sorgailuetako baten barruan, bonba-abisuagatik lekua uzteko deia entzun omen ez zen lekuan.

Prozedura: Bonba bidezko atentatua.

Datu gehiago: Alberto Negro Viguera langilea ere hil zen, eta 14 zauritu izan ziren. Uhin hedakorraren ondoriozko zaurituetako bi honako hauek izan ziren: Antonio Arriego Gago (25 urte) eta José Alberto Río García (27 urte), Bilboko Andre Mari Zurian ospitaleratuak.

3

José Benito Sánchez Sánchez

Data: 1978/11/20.

Adina: 30 urte.

Non jaioa: Morille, Campo Salamancako eskualdean.

Destinoa: Basauriko polizia-kuartelean.

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Polizia Armatuaren kabo bat

Egiletza: ETAm.

Lekua: Basauriko Poliziaren kuarteleko futbol-zelaian, A-8 autobidetik hogei bat metrotara. Zentinelek atakea errepikatu zuten.

Prozedura: Su-arma bidezko atentatua.

Datu gehiago: Beste polizia bat ere hil zen, Benjamín Sancho Legido, eta 16 agente zauritu ziren: Isaac Bacarizo, Esteban Rodríguez, José Manuel Ergueta, Juan José Marteles, Fernando Ferrer, Fernando Cortés, Antonio Vaguena, Eduardo Castaño, Leocadio Arenas, José Falcón, José Ruiz, Ángel Moreno, Eusebio Calvo, José Luis Sanz, Francisco Laplaza eta Luis Jodrá, eta, kuarteletik kanpora, tiroek autobus-geltokian zegoen gazte bat harrapatu eta zauritu egin zen.

4

Benjamín Sancho Legido

Data: 1978/11/20.

Adina: 28 urte.

Non jaioa: Monreal de Ariza (Zaragoza).

Destinoa: Erreserba jeneralaren konpainia, Zaragozako egoitzan, aldi baterako errefortzurako Basaurira lekualdatua.

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Polizia Armatuaren kabo bat

Egiletza: ETAm.

Lekua: Basauriko Poliziaren kuarteleko futbol-zelaian, A-8 autobidetik hogei bat metrotara. Zentinelek atakea errepikatu zuten.

Prozedura: Su-arma bidezko atentatua.

Bestelako datuak: Beste polizia bat ere hil zen, José Benito Sánchez Sánchez, eta 16 agente zauritu ziren: Isaac Bacarizo, Esteban Rodríguez, José Manuel Erguita, Juan José Marteles, Fernando Ferrer, Fernando Cortés, Antonio Vaguena, Eduardo Castaño, Leocadio Arenas, José Falcón, José Ruiz, Ángel Moreno, Eusebio Calvo, José Luis Sanz, Francisco Laplaza eta Luis Jodrá, eta, kuarteletik kanpora, tiroek autobus-geltokian zegoen gazte bat harrapatu eta zauritu egin zen.

5

José María Herrera Hernández

Data: 1979/01/02.

Adina: 53 urte.

Non jaioa: Basauri (Bizkaia).

Bizilekua: Donostia (Gipuzkoa).

Seme-alabak: Seme bat.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Lehor-armadako komandantea eta Gipuzkoako gobernadore militarren laguntzailea, 1975etik. Kirolen Probintzia Batzordeko kidea.

Egiletza: ETAm.

Lekua: Ibilgailu ofizialaren ondoan, Madril etorbidean, Donostian.

Prozedura: Su-arma bidezko atentatua, bi bala-inpaktarekin buruan eta lepoan, gertutik.

6

Diego Alfaro Orihuela

Gertakariaren data: 1979/06/22an, 23:00etan.

Heriotzaren eguna: 1979/06/23.

Adina: 50 urte.

Non jaioa: Jerez de la Frontera (Cádiz)

Bizilekua: Sevilla.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Merkataritza-agentea. Zornotzako Ekin kooperatibaren ordezkaria Sevillan. Euskadin zegoen, lan-kontuengatik.

Egiletza: ETA.

Heriotza-lekua: Bilboko ospitale zibilean hil zen, aurreko egunean tiroz zauritua izan ondoren, Simca 1200 baten atzeko aldean bidaiatzen ari zenean, A-8 autobidetik igarotzean, Polizia Nazionalaren kuartelaren inguruan, Basaurin (Bizkaia).

Prozedura: Bala batek buruan eman zion, ETAko kideek kuartelari eraso egin eta "erasotzaileen eta kuarteleko zentinelan, kaleko jantzita zeuden polizien –auto blindatu batetik ari ziren tiroka– eta, erasoaren aurrean, berehala erantzun zuten poliziako hainbat agenteren artean tiroketa handia hasi ondoren" (1979/06/24ko *El País*).

Datu gehiago: Ibilgailuaren gidariak eta jabeak, Alberto de Miguel Pegenautek, 49 urtekoak eta Iruñekoak, shock nerbioa izan zuen eta artatu egin behar izan zuten, eta Francisco García García, 43 urtekoak, Toledokoa, buruan kolpe arina izan zuen. Laugarrena Juan Serna Coll izan zen, 35 urtekoa, Bartzelonakoa. Tiroaren autoretza dela eta, 1979/06/24ko *El País* egunkariak zera zekarren: "Ez dago argi zein egoeratan, baina buruan tiro egin zioten, elkarren arteko tiroketa handi batean", eta "kasuen inguruan hutsune eta kontu ilun asko daudela" dakar. Terro-
rismoko biktimatzat hartzen du Barne Ministerioak.

7

Luis Cadarso San Juan

Data: 1981/04/14.

Adina: 64 urte.

Non jaioa: Gasteiz (Araba).

Seme-alabak: Hiru seme.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Guardia Zibileko teniente koronela, zerbitzu aktiboa 1975ean utzi zuen. Guardia Zibilaren Komandantziaren bigarren buru izan zen, Bizkaian, Bilboko La Salve kuartelean (Bizkaia).

Egiletza: ETAm.

Lekua: Egunkariaren kiosko baten ondoan, Basauri udalerrriaren erdigunean.

Prozedura: Su-arma bidezko atentatua, gertutik.

8

Joaquín Gorjón González

Data: 1981/07/10.

Adina: 59 urte.

Non jaioa: Vilvestre, Vitigudino eskualdekoa (Salamanca).

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Sei seme.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Bilboko aduanen agentzia baten inportazioen sailean lan egingen zuen. Guardia zibila izan zen, 1945. eta 1972. urteen artean, alegia, erretiratu zen arte.

Egiletza: ETAm.

Lekua: Basauriko tren-geltokian (Bizkaia).

Prozedura: Su-arma bidezko atentatua.

Datu gehiago: Semeetako bat, nagusiena, José Gorjón Recio, CCOOko eta PCEko kide zen, eta beste batek alferez-gradua eskuratu behar zuen, hiru egunetara, Zaragozako Akademia Militar Orokorrean. *Libertad Digitaleko In Memoriamek dioenari jarraiki:* "Joaquín Gorjón-i Valladolideko La Seca udalerrian egin zioten hiletan, *Cara al Sol* abesten zebilen gazte-talde baten eta biktimaren bi semeren artean gorabeherak izan ziren, isiltzeko eskatu baitzieten, beren aita ez baitzen politikoa, gizon ona baino ez zen, eta, beraz, isiltzeko eskatu zieten".

9

Luis Navarro Izquierdo

Data: 1985/05/16.

Adina: 26 urte.

Non jaioa: Ampudia (Palentzia).

Seme-alabak: Bere emaztea, María Luisa Marcos, haurdun zegoen.

LANBIDEA, KARGUA, BESTELAKOAK: Polizia Nazionalaren kabo lehena. Oinarrizko Hezkuntza Orokorreko irakasle-karrera ikasi zuen, Palentzian.

Destinoa: Polizia Nazionalaren Erreserba Orokorreko II. Konpainia, basea Valladoliden, erreformaturako Euskadin.

Egiletza: ETA.

Lekua: Basurtuko Ospitalean, Basauriko Urbi kalean Poliziaren kuartelera zihoazen bi polizia-furgoneta igarotzen ari zirela, bonba-auto batek eztanda egitean eragindako zaurien ondorioz koman izan ondoren.

Prozedura: Bonba-autoaren bidezko atentatua, metrailarekin, gertutik aktibatuta.

Datu gehiago: Hiru zibil zauritu ziren, uhin hedakorraren bidez, eta bederatzi polizia zauritu egin ziren, maila desberdinetan. Basurtuko Ospitalean, larriki zaurituta artatu ziren Bernabé Andrés González, Agustín Sánchez Hernández, José Pérez Pacheco eta Gaspar García poliziak. Handik ordu gutxitara, alta eman zieten honako hauei: Balbino Fernández Iglesias, Orestes Gómez Frutos eta Santiago Fernández Ramos. Andre Mari Zuriaren klinikan Antonio Pascual (kabo lehena) eta José Antonio Hernández poliziei diagnostiko erreserbatua egin zitzaizen.

10

Juan Pedro González Manzano

Data: 1989/09/29.

Adina: 34 urte.

Non jaioa: Molina de Segura (Murtzia).

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Alaba bat.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Polizia Nazionaleko kidea.

Destinoa: Basauriko komisariako irrati-patrularen zerbitzua, aldi baterako Irungo Mugen Tokiko Taldeari (Gipuzkoa) esleitura.

Egiletza: ETA.

Lekua: Irungo Poliziaren Kidego Nazionalaren kuartelaren esparruan sartzean.

Prozedura: Atentatua lapa-bonbarekin, gidariaren eserlekuaren beheko aldera itsatsita.

Datu gehiago: ETAk bere errebindikazioan jakinarazi zuen bonba egun batzuk lehenago poliziaren autoaren azpian jarri zuela, Basaurin, baina, antza denez, hasteko gailuak huts egin zuela eta Irungo kuartelean bere autoarekin sartzen ari zela egin zuela eztanda.

11

Luis Alfredo Achurra Cianca

Data: 1990/12/14.

Adina: 37 urte.

Non jaioa: Bilbo (Bizkaia).

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Destinoa: Basauriko erabilera anitzeko unitatea (Bizkaia).

Seme-alabak: Hiru seme.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Polizia Nazionaleko kidea.

Egiletza: ETA.

Lekua: Bere autoa ibilgailuak konpontzeko tailer batera mugitzean, Amorebieta-Etxanoko (Bizkaia) San Pedro kalean.

Prozedura: Atentatua lapa-bonbarekin, ibilgailuaren beheko aldera itsatsita.

Datu gehiago: Beste pertsona bat ere zauritu zen, bonbaren metraila-zatiaren bidez; lepoan sartu zitzaion. Jaime Gómez Rabanal izan zen, 30 urtekoa, ibilgailuak konpontzeko tailerretik hurbil zegoen taberna bateko jabea.

12

Domingo Durán Díez

Atentatuaren data: 1995/01/13.

Heriotzaren eguna: 2003/03/06, zortzi urte geroago.

Adina: 40 urte.

Non jaioa: Villar del Rey (Badajoz).

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Alaba bat.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Polizia Nazionaleko kidea.

Destinoa: Pasaporte eta NANA emateko Bilboko bulegoak.

Atentatuaren egiletza: ETA.

Atentatuaren tokia: Bere lanpostuan, Bilbon

Heriotza-lekua: Santanderreko Marqués de Valdecilla Ospitalean.

Prozedura: Tetraplegiko geratu zen, su-arma bidezko atentatu batean.

Datu gehiago: Atentatuan, beste polizia hil zen, Rafael Leiva Loro, eta Domingo Durán tetraplegiko geratu zen, Basurtuko Ospitaleko Zaintza Intentsiboko Unitatean hilabete eta erdi eman ondoren. Handik, urtebetez egon zen Toledoko Paraplegikoen Ospitalean, baina erabat ezindu geratu zen. Bere emazteak zaindu zuen, Manoli Barrenak; etxea erosi zuen Santoñan, arretoa hobe emateko. Hori guztia gorabehera, zortzi urte geroago Santanderreko Marqués de Valdecilla Ospitalean hil zen.

13

Daniel Villar Enciso

Data: 1997/09/05.

Adina: 39 urte.

Non jaioa: Madril.

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Bi seme.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Polizia Nazionaleko kidea.

Destinoa: Basauriko Poliziaren kuarteleko segurtasun-zerbitzua.

Egiletza: ETA.

Lekua: Gurutzetako Ospitalean, ospitaleratu eta ordu batera, ibilgailua martxan jarri zuenean lapa-bonba batek eztanda egitean eta su hartuta eragindako lesioen ondorioz, Basaurin (Bizkaia).

Prozedura: Atentatua lapa-bonbarekin, ibilgailuaren beheko aldera itsatsita.

I. Bizitzeko eskubidearen **urraketak**

---

2. **Segurtasun-indarrek** bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak

---

1

Vicente Antón Ferrero

Data: 1976/03/08.

Adina: 18 urte.

Non jaioa: San Martín de Tábara, Olmillos de Castro udalerrian (Zamora).

Bizilekua: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, beste batzuk: Muntaketako langilea.

Egiletza: Guardia Zibila

Lekua: Basauriko Maisutza Eskolatik hurbil, poliziak Vitoria-Gasteizen martxoaren 3an izandako jarduketaren aurka protestatzeko milaka pertsona kontzentratuta zeudela; Guardia Zibilak errepribitu zuen.

Prozedura: Su-armaz egindako tiroa. Lekuko en hitzetan, guardia zibil batek tiro egin zion Vicente Antóni, zazpi bat metrotatik. Garuneko hemorragia izan zuen, bala batek buruan eragindako inpaktuarengatik.

Datu gehiago: Basauriko kale batek bere izena du. Eusko Jaurlaritzaren aitortza jaso du, ekainaren 12ko 107/2012 Dekretuaren bidez.

II. Behar beste argitu ez diren **kasuak**

1

Juan José Munduate Zamakona

Ustezko torturen data: 1971/03/15.

Heriotzaren eguna: 1972/02/19.

Adina: 26 urte.

Non jaioa: Basauri (Bizkaia).

Seme-alabak: Seme-alabarik gabe.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Etxabarriko Laminaciones de Bandas en Frioko langilea. ETA-ren alde agertu zen (VI) 1970ean. Herriko txistularia.

Egiletza: Baldintza nahasiak.

Heriotza-lekua: Basaurin, Indautxuko polizia-komisariatik igaro eta hamaika hilabetetara.

Prozedura: Argitu gabea.

Datu gehiago: Argibide urriko kasua da. *Gernikako seme-alabak*-en (Euskal Memoria, 2010, 381. or.) esaten denaren arabera, "krudelki torturatu" zuten eta hilzorian izan zen, Indautxuko komisarian eman zion krisi epileptiko baten ondorioz eta "botika egokiak ez jasotzea"ren ondorioz. Sei hilabete baino gehiago egon zen espetxeratuta eta aske utzi zuten, oraindik jasotako tratua-ren ondorioak argiak zirela. Epilepsiak bere bizitza baldintzatu zuen hurrengo bost hilabeteetan, hil zen arte, krisi epileptiko baten ondorioz. TATEk Juanjo Munduate komisariatik igaro ondoren hildakoen zerrendan du.

2

Iñigo Cabacas Liceranzu

Gertakarien data: 2012/04/05.

Heriotzaren data: 2012/04/09.

Adina: 28 urte.

Non jaioa: Basauri (Bizkaia).

Bizilekua: Bilbao (Bizkaia).

Seme-alabak: Ez zeukan seme-alabarik.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Seme bakarra zen. Athletic futbol-taldearen jarraitzailea, Basauriko El Klero Taldean jokatu zuen futboleant, Loiuo taldearekin lehen maila erregionalean eta Amorebieta B taldean bere heriotzera arte. Musikako ikasketak zituen eta Lan-Harremanetan diplomatua. BBVAn lan egiten zuen.

Egilea: Ertzaintzaren polizia-operazio baten barruan.

Heriotza-lekua: Bilboko María Díaz de Haro kalearen kalezulo batean. San Mames futbol-zelaira joaten diren zaleak San Mames futbol-zelaira joaten direnean betetzen duten ingurunean.

Prozedura: Forentseen azterketek erabaki zuten buruan jasotako inpaktua gomazko pilota baten jaurtiketarekin bat zetorrela.

Datu gehigarriak: Ebazpen judizialik gabeko kasu bat da. 2012ko apirilaren 5ean, Athleticen jarraitzaile ugari taldeak Schalke 04ri irabazi ziola ospatzen ari ziren San Mamesen jokatu zen klubaren arteko Eurokopako partidaren ondoren, eta une batean zenbait ertzain hurreratu ziren gertaeren lekura, eremu horretan izan zen indarkeriazko eraso batean zauritu zuten pertsona baten laguntza-eskeari erantzutera. Zenbait lagunek protesta-oihuen artean eta objektuak jaurtiz hartu zituzten ertzainak gertaeren lekura hurbildu zirenean. Egoera horretan, ertzainek egindako kargetako batean, gomazko pilota batek jo zion buruan Iñigo Cabacas Liceranzu gazteari. Gaztea, une horretan, beste pertsona batzuekin batera María Díaz de Haro kaleko kalekako taberna baten kanpoan zegoen. Handik lau egunera hil zen, 2013ko apirilaren 9an, Iñigo Cabacas Liceranzu Basurtuko Ospitalean. Zer gertatu zen argitzeko prozesuak lau urte baino gehiago daratmatza dagoeneko epaitegian; sumarioa oraindik ez da itxi, eta ikerketa judizialaren faseak irekita jarraitzen du. Familiak, adiskideek eta erakundeek zer gertatu zen argitzeko eskatzen jarraitzen dute, eta babes- eta elkartasun-erakusgarri ugari jaso ditu familiak denbora honetan guztian.

Oharra: Iñigo Cabacasen kasua, 2010az gerokoa izanik ere, sartu egin da Udal Erretratu hauetan; izan ere, data horretatik hona gertatu den kasu tamalgarri bakarra da, eta oihartzun handia izan du euskal komunikabideetan, politikan eta Legebiltzarrean. Kontuan hartu da, halaber, Bilboko eta Basauriko udalek beren memoria-ekitaldietan aintzat hartzen dutela.

Erabilitako iturri eta zerrendak

- ABC: *ABC Especiales, Todas las víctimas del terror*, www.abc.es/especiales/eta/victimas
- Alonso, Rogelio, Florencio Domínguez y Marcos García Rey, *Vidas rotas. Historia de los hombres, mujeres y niños víctimas de ETA*, Espasa, Madril, 2010.
- Arartekoa: *Euskadin terrorismoaren biktimei erakundeek emandako arreta*, Eusko Legebiltzarrari egindako txosten berezia, 2009ko ekaina.
- Argituz (Giza Eskubideen Aldeko Elkarte), www.argituz.org
- Arovite, Valentin de Foronda Gizarte Historiarako Institutua (UPV-EHU). www.arovite.com/bases-de-datos/
- AVT (Terrorismoaren Biktimen Elkarte). www.avt.org
- Barne Ministerioa. www.interior.gob.es/
- Calleja, Jose Maria; Sanchez-Cuenca, Ignacio: *La derrota de ETA. De la primera a la última víctima*, Adhara, Madril, 2006.
- Covite (Euskal Herriko Terrorismoaren Biktimen Elkarte). www.covite.org
- Egin: *Anuarios 1977-1982 eta Anuarios 1982-1997*.
- El Correo. <http://especiales.elcorreo.com/2006/eta/index.html>
- El País: *Las Víctimas*. www.elpais.com/especial/eta/victimas.html
- Euskal Memoria Fundazioa: *Datu-basea*. www.euskalmemoria.com
- Eusko Jaurlaritza. www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-subpaz/es/
- Fernando Buesa Blanco Fundazioa (dokumenta- zio- eta ikerketa-zentroa). www.fundacionfernandobuesa.com
- Fonseca, Carlos (koord.). 1960. eta 2014. *urteen artean hildakoak eragindako erakunde terroristen atentatuen auzibideari buruzko txostena. Euskal kasua*. Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren enkarguz egina. Eusko Jaurlaritza. 2014ko abendua.
- Giza Eskubideen Zuzendaritza: *Motibazio politikoko indarkeria-egoeran gertatutako giza eskubideen urraketen eta sufrimendu bidegabeen biktimei buruzko txostena*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, 2008. www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-subpaz/es
- Juan March Fundazioa. Espainiako trantsizioari buruzko Linz artxiboa. CEACS. www.march.es/ceacs/biblioteca/proyectos/Linz/

- Lazkaoko Beneditarren Fundazioaren Dokumentaziounea. www.lbfundazioa.org
- Libertad Digital: *In Memoriam: No olvidar lo inolvidable*. www.blogs.libertaddigital.com/in-memoriam/
- Marrodan, Javier; Araluce, Gonzalo; Garcia de Leaniz, Rocio; Jimenez, Maria: *Relatos de plomo. Historia del terrorismo en Navarra 1960-86*, Iruñea, Nafarroako Gobernua, 2013.
- Nuñez, Luis (koord.): *Euskal Herria y la Libertad* (8 lib.), Tafalla, Txalaparta, 1993.
- Pulgar Gutierrez, Belen: *Víctimas del Terrorismo: 1968-2004*, Madril, Dykinson, 2004.
- Terrorismoaren Biktimen Fundazioa. www.fundacionvt.org
- Terrorismoaren Biktimen Fundazioa: *Asesinatos de ETA en Álava*. www.alava.net
- Terrorismoaren Biktimei Laguntzeko Zuzendaritza: *Kontrolatu gabeko taldeen, eskuin muturreko taldeen eta GALen terrorismoak eragindako biktimei buruzko txostena*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, 2008. www.interior.ejgv.euskadi.net/r42440/es/contenidos/informacion/informacion_documentos_interes/es_document/adjuntos/informe%20final.pdf
- Vasco Press Agentzia: "Crónica de documentación y actualidad", 1.176. alea, 2004ko abuztua.
- Zenbait egunkari: *ABC, Berria, Deia, Diario de Noticias, Egin, El Correo, El Diario Vasco, El Mundo, El País, Euskaldunon Egunkaria, Gara, Hitza, La Razón, La Vanguardia, Noticias de Álava, Noticias de Gipuzkoa*.